

ŽEMĖS ŪKIO EKONOMIKOS IR RINKOTYROS TERMINŲ ŽODYNAS

1996 m. buvo išleisti keli dideli terminų žodynai. Vienas tokių žodynų – A. Poviliūno „Žemės ūkio įmonių mokslo ir rinkotyros terminų vokiečių-lietuvių kalbų žodynas“.¹ Šiame verčiamajame dvikalbiame žodyne pateikiami ne tik terminai, bet ir kai kurių tarptautinių organizacijų pavadinimai. Daugiareikšmių žodžių pateikiamos ne visos, o tik terminizuotosios reikšmės. Žodynas tinkamai terminografiškai sutvarkytas: turi lietuvišką ir vokišką pratarmes, leksikografinių šaltinių sąrašą, žodyno sandaros paaiškinamąsias pastabas ir lietuviškų terminų rodyklę. Sudėtinių terminų fakultatyvieji dėmenys pateikiami lenktiniuose skliausteliuose. Savitas šio žodyno bruožas yra tas, kad jame kai kurie lietuviški terminai laužtiniuose skliausteliuose dar paaiškinami ilgokomis apibrėžtimis, pvz.: *Buchwert* m *balansinė vertė* [turto įsigijimo ar atkūrimo išlaidos, sumažintos kasmetiniais pagrindinio kapitalo nurašymais, arba jo rinkos vertė balanso sudarymo dieną, jei ji mažesnė už įsigijimo ar atkūrimo išlaidas], *Gebrauchswert* m *vartojamoji vertė* [ūkio turto vertė, naudojama savo veiklai tęsti, apskaičiuojama keičiantis ūkio savininkui ar nuomininkui] ir kt. Pratarmėje žodyno autorius dėkoja Vokietijos firmos AFC ekspertams, padėjusiems atrinkti svarbiausius šios srities terminus ir peržiūrėjusiems žodyno vokiškąją dalį.

Sinonimų žodyne nevengiama, bet jais nepiktnaudžiaujama. Jame taip pat nepateikiamos specialiosios santrumpos, simboliai ir kiti mokslo kalbos elementai. Tačiau šiame žodyne vis dėlto per daug įvairių netaisyklingų lietuviškų terminų. Tikra aplaidžia yra jame pateikiami įrankių ir mašinų pavadinimai su veikėjų priesagomis, pvz.: *Dunggreifer* m, *Dunglader* m *mėšlo pakrovėjas* (= *mėšlo krautuvas*), *Gebläsehäcksler* m, *Schneidgebläse* n *smulkintuvas su pneumatiniu padavėju* (= *padavikliu*) [taip pat ir *Häckselgebläse* n *smulkintuvas su pneumatiniu padavėju*], *Maishäcksler* m *kukurūzų smulkintojas*

¹ Poviliūnas A. Žemės ūkio įmonių mokslo ir rinkotyros terminų vokiečių-lietuvių kalbų žodynas. V., Margi raštai. 1996. 410 p.

(= smulkintuvas), *Obstentsteiner* m kauliukų išėmėjas (= išėmiklis), *Rübenköpfröder* m lapapjovė su surinkėju (= rinktuvu), *Selbstfahr-Ladewagen* m savaeigis vežimėlis-pakrovėjas (= savikrovis vežimėlis), *Stroh-binder* m šiaudų surišėjas į ryšulius (rulus) (= šiaudų rulonų rištuvas), *Windfege* f arpas-rūšiuotojas (= rūšiuojamasis arpas) ir pan. Priešaga -ėjas netinka ir kai kuriuose ne įrankių pavadinimuose, pvz.: *Samenverdünner* m spermos atskiedėjas (= skiediklis); *Zuckeraustauschstoffe* m pl cukraus pakeitėjai (= pakaitalai); *Stäubegerät* n, *Stäuber* m dulkintojas (= dulkalas, dulkinimo priemonė) ir pan.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija yra nutarusi, kad norminis terminas yra *hipoteka*, o ne *ipoteka*. Recenzuojamame žodyne (toliau – RŽ) *ipotekų* nors vežimu vežk, pvz.: *Bodenkredit* m, *Grundkredit* m žemės (ipotekos) kreditas; *Bodenkreditanstalt* f, *Bodenkreditbank* f, *Bodenkreditinstitut* n žemės kredito (ipotekos) bankas (įstaiga); *Grundpfandrecht* n *ipoteka*; *Grundstückskredit* m (žemės) *ipotekos* kreditas; *Hypothek* f *ipoteka* [nekilnojamo turto įkeitimas]; *Hypothekenanstalt* f, *Hypothekenbank* f *ipotekos* bankas; *Inhaberrhypothek* f *ipoteka* pateikėjui, pateikėjo *ipoteka*; *Maximalhypothek* f *ipoteka*, įrašyta į kadastrą, kartu nurodant žemės sklypo maksimalią vertę; *Mobiliarhypothek* f kilnojamojo turto *ipoteka* (užstatas, įkeitimas); *Rentenbrief* m *ipotekos* banko obligacija; *Verkehrshypothek* f paprastoji *ipoteka* ir kt. Valstybinė lietuvių kalbos komisija taip pat yra nutarusi, kad reikia vartoti terminą ne *techninis direktorius*, bet *technikos direktorius*, o RŽ rašoma *Betriebsleiter* m gamybos vadovas, *techninis direktorius*. Minėtosios komisijos nutarimuose (V., 1991) yra paskelbta, kad brūkšnelis nerašomas tarp sintaksiškai nelygiaverčių daiktavardžių, kurių vienas (paprastai antrasis) turi paaiškinamąją, patikslinamąją, papildomąją reikšmę ir eina priedėliu, o RŽ rašoma *stiller Gesellschafter* dalininkas-anonimas; *Gesundungsfrucht* f dirvą (iš)valantis augalas, augalas-sanitaras; *Verarbeitungsbetrieb* m perdirbimo įmonė, įmonė-vartotoja; *Verbraucherbetrieb* m įmonė-vartotoja.

Taip pat žodyne randame įvairių netaisyklingų, netipiškos darybos terminų, pvz.: *Agrargesetzgebung* f žemės ūkio įstatymdavystė (= įstatymų leidyba); *zinsloses Darlehen* n beprocentinė (= beprocentė) paskola; *alkoholfreie Getränke* bealkoholiniai (= nealkoholiniai) gėri-

mai; *direkter Handel* m betarpininkinė prekyba (= prekyba be tarpininkų); *Mitbesitzer* m bendrasavininkis (= nuosavybės bendrininkas); *Miterbe* m bendrapaveldėtojas (= paveldėjimo bendrininkas); *Produktion typengleicher Erzeugnisse* vienaarūšies (= vienaarūšės) produkcijos gamyba; *mittelfristige Schuld* vidurlaikė (= vidutinio ilgumo) skola; *zweischürige Wiese* dukartinio šienavimo (= dukart šienaujama) pieva ir kt.

RŽ taip pat neretai nepaisoma norminamųjų lietuvių kalbos veikalų, ypač „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ (toliau – DLKŽ) ir „Kalbos praktikos patarimų“ (toliau – KPP), rekomendacijų. Pavyzdžiui, KPP 33 nurodoma, kad žodžio *atleisti* nevertotina reikšmė „parduoti, išduoti, tiekti“, o RŽ rašoma *Abgabepreis* m *pardavimo (atleidžiamoji) kaina*; *Abgabewert* m *pardavimo (atleidžiamoji) vertė (kaina)* ir pan. DLKŽ rašoma *amžinasis įšalas*, o RŽ *Dauerfrostboden* m *amžinas įšalas*. DLKŽ patiekiamas tik žodis *sandėlis*, o RŽ rašoma *Düngerlager* n *trąšų sandėlys (saugykla)*; *Futterlagerraum* m *pašarų sandėlys (saugykla)*; *Preis ab Lager franko* *sandėlys kaina*; *Reservelager* n *atsarginis sandėlys* ir kt. KPP nurodoma, kad žodžio *prailginti* nevertotina reikšmė „pailginti“, o RŽ rašoma *konsolidierte Schuld konsoliduota (prailginto termino, paversta neterminuota) skola*. DLKŽ pateikiamas terminas *akmens anglis*, o RŽ rašoma *Steinkohle* f *akmens anglis*. DLKŽ (kaip ir daugelyje terminų žodynų) norminiu laikomas terminas *antpelnis (ne viršpelnis)*, o RŽ rašoma *Surplusprofit* n *viršpelnis*; *Überprofit* m *viršpelnis, antpelnis*. DLKŽ nurodoma, kad reikia rašyti *vakuuminis*, o RŽ rašoma *Vakuumsilo* m *vakuminė silosinė*. DLKŽ rasime veiksmą *susicukruoti*, o RŽ rašoma *Zuckern* n *cukravimas, susicukravimasis*. KPP nurodoma, kad žodis *vieningas* nevertotinas reikšme „vienodas, bendras, vienas“, o RŽ rašoma *Einheitspreis* m *vieninga (standartinė) kaina*; *Einheitssteuer* f *vieningas mokestis*; *Einheitszoll* m *vieningas tarifas, vieningas muitas* ir kt.

Kur ne kur RŽ pasitaiko ir įvairių nevienodumų, terminų formos ydų, neaiškių atitikmenų. Pavyzdžiui, *Erdnuß* f *žemės riešutas, arachis*, bet *Erdnußkuchen* m *arachiso išspaudos*; *Extraktionschrot* m *rupiniai, išspaudos*, *Rapsschrot* m *rapšų rupiniai*, bet *Schrot* m *šratai, rupiniai*, *Schrotkorn* n *šratai, rupiniai*; *Sojaschrot* m *sojos šratai (rupi-*

niai); *Mais* m kukurūzas, bet *Stärkemais* m krakmolingoji kukurūza; *Tiefackern* n, *Tiefpflügen* n gilusis arimas, bet *Tiefpflugkultur* f augalų auginimas taikant gilų arimą; *grober Sand rupus* (= *rupusis*) smėlis, bet *Grobsand* m stambus smėlis; *Henturm* m šieno (= šienainio?) bokštas; *Ausbrüten* n, *Bebrüten* n, *Brüten* n, *Erbrüten* n penėjimas (= perėjimas?), inkubacija ir kt.

Kalbininkas A. Salys kadaise citavo vokiečių kalbininko W. Haverso žodžius, kad idealios kalbos nėra ir negali būti. Kiekvienoje kalboje reiškiamųjų priemonių kartais trūksta, o kartais – priešingai, yra tam tikros prabangos ir pertekliaus. Tą galėtume pasakyti ir apie vokiečių bei lietuvių kalbas. Parenkant lietuviškus vokiškų terminų atitikmenis, vienais atvejais reikia atsijoti esamus žodžius, o kitais – kurti naujadarus arba vartoti skolinius. RŽ autorius beveik nevartoja naujadarų, apdairiai vartoja skolinius, bet prastai atsijoja esamus žodžius. Pro jo sietą prabyra ir nepriekaištingi terminai, ir visokios žodžių darybos šiukšlės, terminijai netinkami vertiniai. Pastarieji žodžiai kaip tik labiausiai ir kenkia RŽ.

Kazimieras GAIVENIS